

communicative potential of Ukrainian society analyses in article. Possibility approaches to the sociological study of confidence as independent variables communicative state individual, group and community in general, as a substantial basis for social development and subjective factors influence the formation of ideological orientations of society and the acceptance of certain models of social improvement. Substantiates need for the development of sociological study models predictive of confidence as means of forming public trust in Ukraine.

Key words: social trust, subjective potential of the individual, society ideological orientation, communicative state, social development.

Статтю отримано 22.01.2015 р.

УДК 316:2-055.2

Тетяна Колосок

Феномен жіночої релігійності з погляду соціології релігії

Зростаюча активність жінок у сфері релігії й пошуку духовної самореалізації актуалізувала тему вивчення жіночої релігійності, зростання рівня якої обґрунтовується в цій праці. Висновки з приводу вищої релігійності жінок здійснюються на основі кількісних методів соціологічного аналізу. Також з'ясовано, що нині в межах соціології релігії напрацьовано теоретичні підходи, які пояснюють відмінності в релігійності чоловіків і жінок (економічні теорії, марксистська теорія й психосоціальні теорії), але спроби емпірично їх перевірити не принесли однозначних висновків або були неуспішними.

Ключові слова: релігійність, соціологія релігії, феномен жіночої релігійності.

Постановка наукової проблеми та її значення. Упродовж XX–XXI ст. відбувається глибока переоцінка соціокультурних цінностей, що провокує зміни в становищі жінки в суспільстві й, звичайно, у сім'ї. Жінка набуває більшої самостійності, незалежності, що вплинуло на формування нової моделі жіночої поведінки, адже сучасна жінка, особливо в західних суспільствах, має відтепер свободу вибору своєї діяльності, що знаходить відображення й у виборі шляхів духовної самореалізації, вже не тільки через залучення до активної церковної діяльності в межах традиційних релігій, а й беручи активну участь у новостворених, починаючи з 70–90-х років минулого століття, неорелігійних рухах «Нью ейдж», залучаючись до духовно-містичних струменів типу вчення Ошо, йоги чи сакральних танцювальних практик або ж окультизму, астрології, магії, відомства, знахарства, ворожіння, які нині досить суттєво впливають на життя західних суспільств, у тому числі українського. Отже, актуальність обраної теми обумовлена зростаючою активністю жінок у сфері релігії й пошуку духовної самореалізації.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивчення ролі жінки в релігії, її місця в історії, релігійному житті суспільства провадили такі зарубіжні науковці, як М. Гімбутас, Ж. Грант, М. Делі, К. Кріст, Д. Пласков та ін. Численні дослідники феномену жіночої релігійності звертаються до феміністичної традиції пояснення особливостей ставлення жінки до релігії, оскільки в межах вітчизняних і навіть зарубіжних наукових розвідок існує порівняно мало робіт стосовно безпосередньої гендерної релігійності.

Феномен жіночої релігійності був предметом дослідження як російських учених (Т. Варзанова, Н. Габріелян, А. Михальова, С. Рязанова, Л. Паутова та ін.), так і вітчизняних, зокрема О. Луценко («жіноче начало» в українській ментальності), Ю. Маслоу (релігійно-міфологічне підґрунтя гендерних стереотипів), Н. Недзельської (проблема жінки в релігіях авраамістичної традиції), Л. Погорілої (релігійний аспект у гендерному підході), В. Суковатої (жінка в релігійній історії), Т. Талько (містико-релігійна обдарованість українського жіноцтва) й ін.

Українська соціологія релігії представлена такими іменами, як Н. Дудар, В. Мельник, М. Паращевін, С. Сальнікова, які у своїх наукових розвідках розкривали питання рівня релігійності в Україні, у тому числі за ознакою статі.

У релігієзнавстві й соціології релігії наявні дослідження стосовно аналізу становища жінки в релігії та жіночої релігійності, однак наукові розробки, спрямовані на аналіз феномену високої

релігійності жінок і з'ясування її причин, на теренах України відсутні, що й актуалізує підняте питання.

Мета статті – аналіз феномену жіночої релігійності, її причин із погляду соціології релігії.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У другій половині ХХ ст. відбувається посилення зацікавленості щодо вивчення сучасних релігійних явищ, зокрема «нових релігійних рухів» (А. Баркер, Г. Керер), квазірелігій (Н. Смарт), «крипторелігійності» (М. Еліаде), «секуляризації» (Т. Парсонс), «спіритуалістичної релігійності» (Л. Вудхед) та ін., що сприяло напрацюванню нових підходів до їх дослідження, тому на перший план вийшли методи й методики соціології, зокрема соціології релігії.

Основа релігії – уявлення, що поряд зі світом реальним існує світ трансцендентний. Саме тому віру в дієвість амулетів, талісманів, у гороскопи теж варто розглядати як релігійну. Оскільки релігійність не обмежується церковною діяльністю або згодою з церковним віровченням, то дослідження релігії повинне враховувати й віру в надприродне, що перебуває поза організованою церковною організацією (Berger, Luckmann).

Особливу увагу в публікаціях останніх десятиліть приділено вивченню жіночого ставлення до сакрального, до релігії як невід'ємної частини суспільного життя та особистого досвіду світосприйняття. Дослідження в межах соціології релігії підтверджують тезу про високу релігійність жінок.

Ще радянські вчені зазначали, що жінки частіше, ніж чоловіки, відвідують церкви, є учасницями так званих сектантських громад і схильні до марновірства (віра в знахарство, ворожіння, віра в прикмети, долю, сновидіння, порчу й т. ін.). Жіноча релігійність пояснювалася пригнобленим становищем жінки в соціально-економічному плані, та існуванням фактичної нерівності в побуті й на виробництві, що, зі свого боку, разом із незадоволенням в особистому плані повинно породжувати відчуття неповноцінності, неможливості власного самовираження, що й штовхає до релігії¹.

Очевидна наявність у жінок міфологічного мислення, незважаючи на існуючу в той час систему суспільного атеїстичного виховання, що підкреслюють С. Рязанова й А. Міхальова. Дослідниці відзначають упевненість жінок у тому, що релігія приносить щастя в сімейне життя, сприяє міцності шлюбу, забезпечує здоров'я та щастя дітей, має магічний характер. Цінними є, – наголошують вони, отримані ще в радянський час висновки про те, що багатьох віруючих жінок церква приваблює естетичністю обрядів [9, с. 24–39].

Праці радянських учених спираються на раціонально обґрунтовані причини особливостей жіночого способу ставлення до сакрального, які у своїй основі є психологічними. Російська дослідниця Т. Варзанова зазначає, що підвищена жіноча релігійність обумовлена домінуванням у свідомості жінок таких якостей, як інтуїція, образність, емоційність, що сприяє їхній схильності до релігії; а чоловікам, – підкреслює вона, – більше, аніж жінкам, притаманні раціональна логіка, здоровий глузд, які викликають недовіру до релігійної інформації, сприяють критичному ставленню до символів, образів, догматів релігії.

Висновки з приводу вищої релігійності жінок, їх міфологічності зроблено на основі кількісних методів соціологічного аналізу, власне, як і в науковців радянських часів. Т. Варзанова, досліджуючи релігійні орієнтації молодих росіян у контексті вікового й гендерного аспектів, зазначає, що найчастіше пропонується така форма інтерпретації матеріалу: «Як показує таблиця, дівчат, які вірять у чаклунство, у 1,5–2 рази більше, ніж юнаків, особливо серед 17-річних (61 % : 36 %). Відзначимо, що майже дві третини дівчат (61 %) декларують віру в магію, чаклунство... Гендерні відмінності зберігаються й стосовно астрології. Так, юнаків, які вірять у передбачення за зірками, виявилось в 1,5 рази менше, аніж дівчат, причому в усіх вікових групах. Дівчат 17 років, котрі вірять у гороскопи – 58 %, що в 1,5 рази більше, порівнянно з дорослими дівчатами та жінками, де їх кількість однакова, – по 40 %» [1, с. 274–286].

Соціологічні дані, маючи численні недоліки (оскільки, соціологічне опитування рідко містить якісні й експертні інтерв'ю), усе-таки дають підставу зробити певні висновки на рівні первинного порівняння даних. Дослідниця зазначає, що дівчат, які вірять у покарання за гріхи, виявилось більше

¹ Див.: Ильичев Л. Формирование научного мировоззрения и атеистическое воспитание / Л. Ильичев // Коммунист. – 1964. – №1. – С. 44; Горохова Н. В. Вопросы атеистического воспитания женщин / Н. В. Горохова. – М., 1969. – 46 с.

половини, і майже однаково в усіх вікових групах (54–57 %), а юнаків – у 1,5 раза менше, ніж дівчат, – лише одна третина, і ця віра зменшується в них із віком (із 38 % серед 17 і 24-річних, до 33 % – серед 31-річних). Отже, на віру в Божий суд більший вплив має гендерний фактор, ніж віковий. Однак, – стверджує автор, – саме такі наукові розвідки стають емпірико-теоретичною основою для формування не тільки уявлення про релігійність як феномен, але й моделі її змін в історичному, гендерному та інших аспектах. Науковець указує, що опитування молоді показало, що саме жінки, як і раніше, складають «масове поле релігійності», опору й резерв церкви. Окрім того, жінкам належить особлива роль у поширенні релігійного досвіду. Часто навіть не усвідомлюючи цього, вони є активними провідниками релігійних знань і почуттів на рівні міжособистісних стосунків, у сім'ї, сприяючи збереженню та передачі релігійних традицій із покоління в покоління [1, с. 274–286].

Жінки більше релігійні, аніж чоловіки, – вважає російська дослідниця Л. Ворожейкіна, – оскільки більш залучені в релігію й релігійне життя, а свої релігійні переконання оцінюють як важливіші. У жінок краще виражений прояв когнітивного, поведінкового та афективного компонентів. Психологи релігії пояснюють відмінності в релігійності тим, що жінкам більше притаманне почуття провини, у них вищі, аніж у чоловіків, показники покори, пасивності, тривожності, що відбувається внаслідок різноманітних моделей виховання в хлопчиків і дівчаток [2, с. 1106–1107].

Українська дослідниця Н. Дудар, вивчаючи релігійність української молоді (на момент 1999 р.) стверджує, що дівчата й жінки релігійніші за юнаків і чоловіків (62 % проти 46 %) [3, с. 47–48].

В. Мельник зазначає, що результати соціологічного опитування, проведеного у 2000 р. Українським фондом «Громадська думка», показують, що релігійність жінок в Україні вища від релігійності чоловіків (70 % жінок проти 50 % чоловіків). Такий стан, – вважає автор, – можна пояснити психофізіологічними та ментальними особливостями представників різної статі. Жінки, як правило, емоційніші, налаштовані на підтримку моралі, в українському варіанті жінки традиційно є берегинями домашнього вогнища, що, відповідно, виражається й у їхній вищій мірі релігійності [4].

Соціолог М. Паращевін стверджує, що в результаті опитування, яке проводилось у грудні 2006 – січні 2007 р., в Україні серед релігійних респондентів жінки становлять 60 %, серед нерелігійних – лише 43 %, і відповідно, оберненим є співвідношення чоловіків. За наявності такої різниці автор дослідження висуває гіпотезу, що висока орієнтація релігійних респондентів на безпеку та конформність зумовлена саме домінуванням у цій групі жінок, яким такі цінності притаманні, оскільки часто вважається, що жінки схильні до стабільності й безпеки (оскільки це пов'язано зі збереженням сімейного вогнища, нормального виховання дітей тощо) [6, с. 331–332]. Науковець, ґрунтуючись на даних опитування за грудень 2006 р., проведеного в межах Європейського соціального дослідження (ESS), зазначає, що перевага частки релігійних жінок над часткою релігійних чоловіків в Україні становить 81 % проти 66 % (тобто різниця – 15 %) [7, с. 14].

Результати репрезентативного опитування в рамках проекту ISSP (Міжнародного проекту соціального дослідження) підтвердили, що масштабніше релігійне включення притаманне жінкам: 95 % їх заявили про свою релігійність, тоді як серед чоловіків 83 % є релігійними. І навпаки, 16 % чоловіків визначили себе як невіруючі, серед жінок таких усього 5 % [7, с. 19].

Що стосується статі, – підкреслює С. Сальнікова, – то все ж таки жінки схильніші бути релігійними (більше внутрішньомотивовані), сильніше вірять в існування різних надприродних реалій та повчань і краще обізнані щодо релігійних обрядів, молитов, пісень та видатних постатей. А ось частота різних релігійних практик є однаковою і в чоловіків, і в жінок [5, с. 140–141].

Соціологічна служба Центру Разумкова здійснює моніторинг стану та тенденцій релігійності українського суспільства з 2000 р. Останнє за часом тематичне загальнонаціональне дослідження проведене у 2013 р. його результати засвідчили збереження таких закономірностей, як залежність рівня релігійності від статі (рівень релігійності серед жінок вищий, ніж серед чоловіків: 75 і 57 % (проти 79 і 62% у 2010 р., відповідно) [8, с. 15].

Отже, можемо стверджувати, що вища міра релігійності жінок, порівняно з чоловіками, не залежить від регіону, культури, типу суспільства тощо. Численні соціологічні дослідження, проведені в різноманітних державних утвореннях, підтверджують тезу про високу релігійність жінок, що традиційно пояснювалось їхнім особливим психоемоційним і фізіологічним станом або приналежністю до групи пригноблених (за К. Марксом).

Однак чи існують нині інші пояснення цього феномену?

Сучасні дослідження однозначно підтверджують, що жінки релігійніші, аніж чоловіки, без огляду на форму релігійності. Згідно з Родні Старком (Rodney Stark), вища релігійність жінок – універсальний феномен, який спостерігається в різні історичні епохи (зокрема в Давній Греції, Римі та ін.). Однак, наприклад, Браун (Brown) стверджує, що тільки в кінці XVIII ст. з наступом індустріалізації й відокремленням гендерних сфер релігія стала, так би мовити, «жіночою справою». Учений ілюструє свою думку детальним аналізом релігійної ситуації в XIX ст. та стверджує, що жінки відігравали суттєву роль у тогочасних церквах. Інглегарт і Норріс (Inglehart, Norris), порівнюючи сучасні аграрні, індустріальні й постіндустріальні суспільства, з'ясували, що, незважаючи на те, що відмінності в релігійності чоловіків і жінок існують в усіх трьох типах суспільств, у випадку індустріальних суспільств ці відмінності найсуттєвіші.

Лінда Вудхед (Linda Woodhead) вважає, що, передусім, західне християнство структурно ідентифікується з жінками (дослідниця припускає, що вони однозначно домінують і в сучасних альтернативних течіях). Вудхед певна, що саме виникнення сучасної родини, усвідомлення відмінних характеристик чоловіків і жінок як двох окремих статей призвели до суворого розподілу суспільної (чоловічої) і приватної (жіночої) сфер та, у результаті, – до фемінізації релігії.

Теоретичні підходи, які пояснюють відмінності в релігійності чоловіків і жінок, можна розділити за трьома базовими групами (біологічно орієнтовані підходи враховуються): 1) економічні теорії при висвітленні відмінностей у рівні релігійності чоловіків і жінок спрямовують на значення людського капіталу та ринку праці (Gee, de Vaus, McAllister); 2) марксистська теорія вбачає в жінках пригноблену групу, яка свою безправність компенсує схильністю до релігійної віри; ця безпомічність може проявлятися не лише в економічній, а й у політичній і соціальній сферах (Roth, Kroll); 3) психосоціальні теорії підкреслюють вплив емоційних й експресивних елементів у вихованні дівчат, порівнянно з раціональним вихованням хлопців.

Прихильники економічних теорій схильні вважати, що в основі відмінностей у релігійності чоловіків і жінок лежить їхнє становище на ринку праці, тобто жінки більш релігійні, оскільки є менш економічно активними (Gee, de Vaus, McAllister). Науковці формулюють три аргументи, що пояснюють, як відмінності в зайнятості чоловіків і жінок проявляються в їхній релігійності, чому зайнятість та контакти з ринком праці мали б уплинути на інтерес до релігії й на участь у релігійних діях.

Перший із них указує на те, що жінки-домогосподарки мають більше часу на церковні й релігійні дії, благочинність або громадське життя (Fukuyama, de Vaus). Релігійність, таким чином, можна до певної міри розуміти як частину гендерного поділу праці з ведення домашнього господарства, коли відвідування костелу належить до жіночої ролі, а тому й виділено на це час (Azzi, Ehrenberg).

Друга група аргументів ґрунтується на впевненості, що сучасний ринок праці представляє секуляризовану силу сам по собі, тому що йдеться про середовище, яке акцентує логіку та раціональність, а також нищить корені, на яких стоїть релігійне сприйняття світу (Francis, Gee). Наявність місця роботи відкриває доступ до ширшого кола друзів – і економічно активні особи, таким чином, не мусять шукати інші джерела соціальних контактів, наприклад церкву. Жінки-домогосподарки або жінки, які перебувають у декретній відпустці, часто борються з відчуттям самотності, що потенційно може їх привести до церкви та до підвищеного інтересу до релігії (Moberg, Garret).

Однак спроби емпірично перевірити зв'язок між мірою релігійності й зайнятістю на ринку праці не привели до однозначних висновків. Наприклад, Давід де Воас (David de Vaus) аналізував дані зі США та підсумував, що вищу релігійність жінок не можна пояснити мірою їх залучення на ринку праці, оскільки вони відвідують костел частіше, аніж чоловіки, без огляду на те, мають оплачувану роботу чи ні. Однак Давід де Воас і Ян Маккалістер (David de Vaus, Ian McAllister) доказ про зв'язок між зайнятістю й релігійністю віднайшли в даних Австралії. До подібних висновків прийшла й Еллен Гі (Ellen Gee), яка вказану теорію тестувала в Канаді. Дослідниця з'ясувала, що канадські чоловіки та жінки, які працюють повний робочий день, однаково часто відвідують богослужбу.

Друга група теорій ґрунтується на вченні К. Маркса, котрий розглядає релігію як засіб, яким пригноблені групи, тобто жінки, компенсують безправність у соціальній, економічній і політичній сферах. Релігія, таким чином, мала б надати жінкам «притулок» та надію для розв'язання проблем,

які постали в результаті гендерного нерівноправ'я, економічної залежності від чоловіків (Turner, Christopher). Безправ'я могло пізніше призвести до зростання інтересу щодо магії й священних сил (Woodhead). Ця теорія викликала значну критику передусім тим, що не зрозуміло, чому соціально, політично й економічно пригноблені особи (жінки) шукали розв'язання своїх проблем у патріархальній організації, у якій часто мають обмежений доступ до статусу та влади, аніж у секулярних колах (Ozorak Weiss). Спроби довести цю теорію емпірично не були успішними. У житті церкви найактивніше беруть участь старші й достатньо заможні жінки із середнього прошарку населення, при цьому прихильники теорії пригноблених груп (наприклад чоловіки робітничих професій), навпаки, показують найнижчий інтерес щодо церковної діяльності (Hunt, Walter, Davie). Однак теорія пригноблення є в соціології популярною та пов'язується з інтересом жінок до магії (Woodhead).

Інша теорія, що пояснює, чому жінки більш релігійні, аніж чоловіки, ґрунтується на відмінностях у соціалізації дівчат і хлопців. Базовий її аргумент полягає в тому, що дівчата частіше виховані так, що є схильними до релігії, тим паче, що релігійність підтримують й інші традиційно «жіночі» цінності, наприклад турбота про інших, слухняність та акцент на експресивних емоційних елементах (Walter, Davie, Francis, Suziedelis, Potvin). Під час виховання хлопців перевагу надають успіху, дієвості, що вимагає секулярної нерелігійної легітимності (Mol).

Можливо, найкращою емпіричною спробою перевірити соціалізаційний аргумент є дослідження Алана Міллера й Родні Старка (Miller, Stark). Ці науковці виходили з того, що доки соціалізаційне висвітлення правомірне, відносні відмінності в релігійності чоловіків і жінок мали б залежати від міри соціалізації традиційних гендерних ролей на рівні як індивіда, так і суспільства. А. Міллер і Р. Старк опрацювали низку показників гендерного традиціоналізму – від ставлення до зайнятості жінок до індексів емансипації, порівняли їх із мірою релігійності чоловіків і жінок та дійшли висновку, що для соціалізаційного аргументу не можна віднайти емпіричну основу. Цей аргумент не доведено і в працях інших учених [10, с. 299–303].

Висновки й перспективи подальших досліджень. У результаті переоцінки соціокультурних цінностей, відбулися зміни в становищі жінки в суспільстві й сім'ї, що вплинуло на формування нової моделі жіночої поведінки. Сучасна жінка бере активну участь у церковній діяльності в межах традиційних релігій, і в неорелігійних рухах, у духовно-містичних течіях, залучаючись до астрології, магії, відьомства, ворожіння та ін. Можна впевнено сказати, що рівень релігійної активності жінок зростає, а вища міра їхньої релігійності, порівняно з чоловіками, не залежить від регіону, культури, типу суспільства.

Українські дослідники Н. Дудар, В. Мельник, М. Парашевін, вивчаючи релігійність українського суспільства, стверджують, що жінки релігійніші за чоловіків (75 % проти 57 % на 2013 р.). Це можна пояснити психофізіологічними та ментальними особливостями представників різної статі. Жінки, зазвичай, емоційніші, налаштовані на підтримку моралі, в українському варіанті вони традиційно є берегинями домашнього вогнища, що, відповідно, виражається й у їхній вищій мірі релігійності. Жінки схильні бути релігійними (більше внутрішньомотивовані), сильніше вірять в існування різних надприродних реалій та повчань і краще обізнані щодо релігійних обрядів, молитов, пісень та видатних постатей (С. Сальнікова).

Численні соціологічні дослідження, проведені в різноманітних державних утвореннях, підтверджують тезу про високу релігійність жінок. Соціологія релігії пропонує три теоретичні підходи, які пояснюють відмінності в релігійності чоловіків і жінок: економічні, марксистська й психосоціальні теорії. Спроби емпірично їх перевірити не привели до однозначних висновків або були неуспішними.

Результати наукової розвідки слугують основою для наступних досліджень окресленої проблеми.

Джерела та література

1. Варзанова Т. И. Религиозные ориентации молодых россиян (возрастной и гендерный аспекты проблемы) [Электронный ресурс] / Т. И. Варзанова // Мужчина и женщина в современном мире: меняющиеся роли и образы : в 2-х тт. – М., 1999. – С. 274–286. – Режим доступа : <http://woman.upelsinka.com/modern/youth.htm>
2. Ворожейкина Л. И. Анализ типов религиозной Я-концепции [Электронный ресурс] / Л. И. Ворожейкина // Фундаментальные исследования. Психологические науки. – 2014. – № 9. – С. 1101–1108. – Режим доступа : <http://www.rae.ru/fs/pdf/2014/9-5/35025.pdf>

3. Дудар Н. Релігійність молоді [Електронний ресурс] / Н. Дудар // Людина і світ. – 1999. – № 2. – С. 47–48. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_1999/lis_99_02/37284/
4. Мельник В. Б. Релігійність у сучасній Україні [Електронний ресурс] / В. Б. Мельник // Релігія. Наука. Суспільство. – 2002. – № 3. – Режим доступу : http://iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/12/articles/sec4/s4a11.html
5. Сальнікова С. А. Аналіз багатовимірної моделі вимірювання релігійності (за даними емпіричного соціологічного дослідження) [Електронний ресурс] / С. А. Сальнікова // Грані. – 2010. – № 6 (74). – С. 138–143. – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/644/3/Salnikova.pdf>
6. Паращевін М. А. Релігійність та цінності особистості / М. А. Паращевін // Соціальні виміри суспільства : зб. наук. пр. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2009. – Вип. 1 (12). – С. 327–336.
7. Паращевін М. Релігія та релігійність в Україні [Електронний ресурс] / М. Паращевін. – К. : Ін-т політики, Ін-т соціології НАН України, 2009 – 68 с. – Режим доступу : http://polityka.in.ua/userfiles/religiya_i_religiynist_v_Ukraini_2008.pdf
8. Релігійність українців: рівень, характер, ставлення до окремих аспектів церковно-релігійної ситуації і державно-конфесійних відносин [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона. – 2013. – № 1. – С. 15–40. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/poll.pdf
9. Рязанова С. В. Женская религиозность как специфический феномен [Электронный ресурс] / С. В. Рязанова, А. В. Михалева // Феномен женской религиозности в постсоветском обществе (региональный срез) : монография. – Пермь : Перм. гос. ун-т, 2011. – С. 24–39. – Режим доступа : <http://religious-life.ru/2011/03/zhenskaya-religioznost-kak-spetsificheskiy-fenomen/>
10. Hamplová D. Náboženství a pohlaví: Proč jsou ženy zbožnější než muži? [Elektronický zdroj] / D. Hamplová // Sociologický časopis. – 2011. – Vol. 47, No. 2. – S. 297–323. – Způsob přístupu : http://firmost.josefhurt.cz/files/firmost/7e7db34c2eb591638b0c4f6ca4b2472c62222f93_Hamplovasoccas2011-2.pdf

References

1. Varzanova, T. I. (1999), “*The religious orientation of young Russians (age and gender aspects), Men and women in the modern world: the changing roles and images*”, M., Pp. 274–286, <http://woman.upelsinka.com/modern/youth.htm>
2. Vorozheykina, L. I. (2014), “Analysis of the types of religious I-concept”, *Fundamental researches. Psychological science*, No. 9, Pp. 1101–1108, <http://www.rae.ru/fs/pdf/2014/9-5/35025.pdf>
3. Dudar, N. (1999), “Religiosity of Youth”, *Man and World*, No. 2, Pp. 47–48, http://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_1999/lis_99_02/37284/
4. Melnyk, V. B. (2002), “Religiosity in Contemporary Ukraine”, *Religion. Science. Society*, No 3, http://iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/12/articles/sec4/s4a11.html
5. Salnikova, S. A. (2010), “Analysis of multidimensional model of religiosity measurement (according to empirical sociological research)”, *Hrani*, Vol 74, No. 6, Pp. 138–143, <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/644/3/Salnikova.pdf>
6. Parashchevin, M. A. (2009), “Religiosity and value of the individual”, *Social dimensions of society*, Issue 1 (12), K. : Institute of Sociology of NAS of Ukraine, Pp. 327–336.
7. Parashchevin, M. (2009), “*Religion and religiosity in Ukraine*”, K. : Institute of Politics, Institute of Sociology of NAS of Ukraine, 68 p, http://polityka.in.ua/userfiles/religiya_i_religiynist_v_Ukraini_2008.pdf
8. “Ukrainian Religiosity: Level, character, attitude to some aspects of the Church and the religious situation of church-state relations” (2013), *National Security and Defence*, No. 1, Pp. 15–40, http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/poll.pdf
9. Ryzanova, S. V., Mikhaleva, A. V. (2011), “*Women’s religiosity as a specific phenomenon*», «*The phenomenon of female religiosity in post-Soviet society (regional section)*”, Perm, Pp. 24–39, <http://religious-life.ru/2011/03/zhenskaya-religioznost-kak-spetsificheskiy-fenomen/>
10. Hamplova, D. (2011), “Religion and Gender: Why women are more religious than men?”, *Sociological Review*, Vol. 47, No. 2, Pp. 297–323, http://firmost.josefhurt.cz/files/firmost/7e7db34c2eb591638b0c4f6ca4b2472c62222f93_Hamplovasoccas2011-2.pdf

Колосок Татьяна. Феномен женской религиозности з точки зрения социологии религии. Возрастающая активность женщин в области религии и поиска духовной самореализации, свобода их религиозного выбора актуализируют тему исследования. В статье утверждается, что уровень религиозной активности женщин возрастает. Установлено, что в социологии религии предлагаются теоретические подходы, объясняющие отличия в религиозности мужчин и женщин: экономические теории, марксистскую теорию и психосоциальные теории, но попытки эмпирически их проверить не дали однозначных выводов или не были успешными.

Ключевые слова: религиозность, социология религии, феномен женской религиозности.

Kolosok Tetiana. Phenomenon of Women Religiousness from the View Point of Religion Sociology. Modern woman has freedom of choice of spiritual self-realization ways, both within the framework of traditional religions and neo-religious movements. Growing activity of women in the religion sphere and search of spiritual self-realization actualizes the selected research subject. The aim of the article is to analyze phenomenon of woman religiousness, its reasons from view point of religion sociology. It is established in the article that the level of religious activity of women grew. It worth taking into account that religiousness is not limited to church activity, that is why research of religion should take into account faith and supernaturalism that is out of the organized church organization.

Conclusions concerning the higher religiousness of women are drawn on the basis of quantitative methods of sociological analysis. The Ukrainian researchers N. Dudar, B. Melnyk, M. Parashchevin, S. Salnikova, studying the religiousness of Ukrainian society assert that women are more religious than men (75 % against 57 % in 2013). Researchers consider that such state can be explained by psycho-physiological and mental features of different sexes representatives.

It is marked in the article, that the numerous sociological researches conducted in various state formations confirm the thesis about women's high religiousness. It is found out by the author, that presently within the framework of religion sociology theoretical approaches that explain differences in the religiousness of men and women are turned out: economic theories, Marxist theory and psycho-social theories. Attempts to check these theories in empiric way have not brought unambiguous conclusions or have not been successful.

Key words: religiosity, religion sociology, phenomenon of woman religiousness.

Статтю отримано 12.03.2015 р.

УДК 316.334.22-053.81

Екатерина Чучилина

«Молодой специалист» как категория современного социологического анализа

В рамках статьи рассмотрены различные подходы к определению «молодого специалиста» с точки зрения профессиональных, социальных и профессионально-трудовых характеристик, новые тенденции в современных практиках, законодательная база. Уточняется понятие «молодого специалиста» как студента или выпускника любого профессионального учебного заведения, приступающего к профессиональной деятельности по полученной специальности и обладающего практическим опытом и стажем работы по выбранной специальности не более одного года.

Ключевые слова: молодой специалист, рынок труда, карьера, профессиональная социализация.

Постановка научной проблемы и ее значение. Современное общество находится в перманентном трансформационном состоянии. Накладывающиеся друг на друга события дают такие образцы изменений, которые формируют новые модели поведения социальных субъектов, задают рамки и векторы их жизнедеятельности.

Молодые специалисты как реальный и перспективный трудовой ресурс общества при этом сталкиваются с целым рядом традиционных и инновационных факторов, которые трансформируют модели их поведения.

В современных условиях движения украинского общества к инновационности важным видится раскрытие потенциала молодых специалистов как ресурса будущего, возможностей использования их знаний, умений и компетенций для инновационного преобразования современных организаций, для их максимальной эффективности в условиях глобализации и динамичного рождения новых технологических решений.

При этом сама категория «молодой специалист» остается не до конца разработанной с точки зрения социологической науки: в современном социальном поле в большей мере востребована нормативная трактовка данного понятия, которая определяет те или иные правила регулирования отношений молодых специалистов со сферами социума. Тем не менее, общество изменяется достаточно динамично, а это требует уточнения категориального ряда, его описывающего.

Анализ исследований по этой проблеме. Традиция изучения молодых специалистов в